

А. Л. Святошнюк

к.ю.н., доц.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «ДОГОВІР»: ВІД РИМСЬКОГО ПРАВА ДО ІТ-ВІДНОСИН

Згідно з Римським правом, «взаємне волевиявлення двох або декількох осіб щодо чого-небудь в римському праві носило назву conventio, pactio або pactum conventum. Слово pactum (правочин) походить від pactio, звідси походить і слово pax (мир); правочином

є співпадання бажання двох або декількох осіб про одне і теж та їхня згода» [1, Д. 2. 14. 1. 1–2]. «Не будь-яке взаємне волевиявлення створювало юридичні наслідки, тобто встановлювало або припиняло права і обов'язки сторін. У своїй сен-тенції Гай зазначав, що правочини, укладені всупереч правилам цивільного права, не мають сили» [1, Д. 2. 14. 28].

Отже, давнє римське право визначало договір, як домовленість двох або більше осіб про виникнення, зміну чи припинення правовідношення, що здійснювалася за контрактом або за пактом. Договори у римському праві (I століття – V століття н. е.) стали фундаментом сучасного договірного права. Основні риси можемо виокремити наступні: формальність: римські договори спочатку вимагали суворого дотримання форм, наприклад, усних заяв, що супроводжуються символічними діями; типізація договорів: існували певні види договорів, визнаних законом, наприклад, купівля-продаж (*emptio-venditio*), наймання (*locatio-conductio*) та позика (*mutuum*); принцип обов'язковості: договори набували юридичної сили, якщо дотримувалися встановлені форми та умови; елементи довіри: у пізніші періоди римське право розвивалося до розуміння *pacta sunt servanda* (договори повинні дотримуватися), що стало базовим принципом для всіх сучасних правових систем.

В епоху Відродження та Просвітництва (XV–XVIII століття) формування національних держав та розвиток науки призвели до важливих змін: кодифікація права: наприклад, Цивільний кодекс Наполеона (1804) заклав підвалини сучасного громадянського права; розвиток теорії договору: філософи та юристи, такі як Гуго Гроцій та Самуїл Пуфендорф, сформулювали ідеї рівності сторін та свободи договору.

XIX–XX століття стали часом швидкого юридичного та технологічного прогресу: індустріалізація: поява складних економічних відносин вимагала створення нових видів договорів (наприклад, акціонерні та страхові контракти); уніфікація права: міжнародні організації, такі як ООН почали розробляти уніфіковані правила, наприклад, Віденську конвенцію про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (1980); перехід до більш гнучкішого права: суди почали розглядати не тільки форму договору, а й його зміст і сумлінність сторін.

У ХХІ столітті технологічні зміни призвели до нового етапу еволюції договорів: цифровізація: договори укладаються через Інтернет із використанням електронних підписів; гнучкість та доступність: електронні договори легко скласти, підписати та зберігати. Це особливо важливо для електронної комерції та міжнародних угод. Правові виклики: необхідно врегулювати питання, пов'язані із захистом даних, ідентифікацією сторін та безпекою електронних підписів; смарт-контракти: технології блокчейн дозволяють укласти договори, що самовиконуються, без участі третіх осіб.

Таким чином, еволюція договору показує, як право адаптується до змін суспільства. Виходячи з вищевикладеного, можемо виокремити такі етапи еволюції цивільно-правового договору: 1) етап римського права; 2) новий час; 3) етап технологічного прогресу; 4) цифровізація.

Список використаної літератури

1. Дігести Юстиніана. URL: https://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Byzanz/VI/520-540/Digestae_Just_III/index.phtml